

לא תחמוד: איך מפסיקים עם ההשוואה לאחרים?

מכירים את הסיטואציה הבאה? אתם הולכים להשתתף בחנוכת בית של חברים. מדובר בזוג אנשים עשירים שהקימו יופי של בית, וכשאתם יוצאים מהאירוע בחזרה לרכב, מתנהלת ביניכם שיחה כזו:

האישה אומרת: "ראית איזה בית הם בנו? איזה עיצוב של סלון?! נברשות לוסטרה?! תמונות נוף על הקירות?!". הגבר משיב: "מה את רוצה? יש לו אבא עשיר, הוא לא שווה כלום בעצמו". האישה אומרת: "מה פתאום, אין לו אבא עשיר, הם עשו הכול בעשר אצבעות". "נו, בסדר", הוא עונה, "אז בטח אין להם חיים, הם משועבדים לעסק ולא רואים אחד את השני. לא הייתי רוצה להתחלף איתם, ובכלל לך תדעי עם איזה חובות הם מתמודדים". האישה עונה: "דווקא הם חיים יפה, וחוף מזה יש אנשים שאין להם כלום והם לא חיים יפה". בשלב הזה יוצאת השיחה משליטה והופכת לקרב של השפלות הדדיות כמה כל אחד מהם תכנן חיים אחרים מהחיים העלובים שיש לו כעת...

מה שאנחנו עושים רוב הזמן הוא להשוות את עצמנו לאחרים ולקנא בהם. שוב ושוב מביטים אל הדשא של השכן וחומדים את מה שיש לו. אומרים שהיום הכי מפחיד בהיסטוריה יהיה זה בו ימציאו מכשיר שקורא מחשבות... אישה תוכל לשבת מול בעלה ולקרוא על צג הטלפון את מה שהוא חושב. זה יהיה לא נעים כי אפשר להניח שחלק גדול מהשורות על הצג יהיו השוואות לאחרים וקנאה בהם. "איך ההוא פופולרי כל כך?". "איך הוא השיג בית כזה?", אישה כזו וכו'."

למה אנחנו כאלה? ההבנה הפסיכולוגיה המודרנית אודות שורש תכונת ההשוואה והקנאה היא כזו: הקנאה היא ניסיון **לשפר את הערך העצמי שלנו**. הצורך הנפשי הכי בסיסי הוא ערך עצמי. האדם בטבעו שואף להיות קיים והרצון הקיומי נושא שאיפה להיות בעל ערך, חשיבות והשפעה. וכיון שכך אנו כל המן משווים את עצמנו לאחרים כדי לאמוד את מידת הערך העצמי. הדרך לדעת כמה אנחנו שווים היא באמצעות הבדיקה האם אנחנו מספר אחד בכיתה או מספר עשר... וככל שנחשפים להצלחה המדהימה של אחרים, כך הופכים להיות קטנים יותר בעיני עצמנו.

משפט חד אומר: **היופי של האחר מכער אותי**... כלומר, היופי של האחר גורם לי להרגיש כלום, מיותר, כאילו כל שהשגתי לא שווה. ולאידך, התשווקה לשפר את הערך העצמי מעוררת קנאה בהישגים של האחר ותשווקה להתחלף אתו.

וכאן עולה שאלה עצומה שהטרידה את גדולי המפרשים לדורותיהם: איך מצווה התורה בעשרת הדברות "לא תחמוד אשר לרעך"? איך אפשר לתבוע מהאדם לעקור את חוט המחשבה **האינסטינקטיבי**? וכי מישהו שולט על הדחף להשוות את עצמו לאחרים ולחמוד את שלהם?!

יתירה מכך: **מה יבוא במקום החמדה**? נניח שהאדם לא יחמור את של אחרים אבל **איך ימלא את חלל הערך העצמי שנפער אצלו**? איך יחוש בעל ערך כשרואה את ההצלחה של הזולת מול עיניו?

נפתח עם רקע על עשרת הדברות שקיבלנו בהר סיני: עשרת הדברות הן מסר שלם שמקיף את כל האישיות של האדם. הן פונות אל המחשבה, הדיבור והמעשה. בהתחלה מצווה התורה לשלוט **במחשבה** ולהאמין במציאות ה': "אנכי ולא יהיה לך". אחר כך יורדת התורה ומצווה לשלוט **בדיבור**: "לא תשא שם ה' אלוקיך לשווא", ואחר כך מצווה על **המעשה**: "זכור את יום השבת לקדשו, וכבד את אביך". כאן עוברת התורה אל הלוח השני – שבין אדם לחברו – ומתחילה בסדר הפוך: בהתחלה מצווה על **המעשה**: "לא תרצח, לא תנאף, לא תגנוב", אחר כך מטפסת אל הדיבור: "לא תענה ברעך עד שקר", ולבסוף, הדיבור העשירי מצווה על **המחשבה**: "לא תחמוד בית רעך ואשת רעך".

1. ספורנו שמות כ"ב: החמשה דברות [הראשונות] כולו אומר כבוד לה' [בין אדם למקום] ... והן **במחשבה** [אנכי, ולא יהיה לך], **בדיבור** [לא תשא שם ה' אלוקיך לשווא] **ובמעשה** [זכור את יום השבת, וכבד את אביך]... החמשה דברות האחרונות הן שלא מזיק לאדם [בין אדם לחברו] **במעשה** [לא תרצח, לא תנאף, לא תגנוב], **בדיבור** [לא תענה ברעך עד שקר], **ובמחשבה** [לא תחמוד].

הדיבר העשירי: לא תחמד בית רעך לא תחמד אשת רעך ועבדו ואמתו ושורו וחמרו וכל אשר לרעך.

נראה לומר כי עשרת הדברות מציגות בהתחלה ובסוף את היסוד הרעיוני שעליו יושב הכול: בהתחלה מציגה התורה את היסוד המחשבתי שתחת המצוות שבין אדם למקום – "אנכי ה' אלוקיך". ולבסוף מציגה את היסוד המחשבתי שתחת המצוות שבין אדם לחברו – "לא תחמוד אשר לרעך". שכן היסוד של כל פגיעה בזולת נובע מקנאה וחמדה במה שהשיג¹. הנה דברי רבנו בחיי:

כד הקמח ערך חמדה: קבעתו תורה עשירי [בעשרת הדברות], מפני שהוא שקול כנגד כל הדברות. שכל מי שלא נזהר מן החמדה לסוף הוא נכשל ועובר על כולם.

(יש להאיר דבר פשוט כי איסור לא תחמוד נאמר גם לאישה, וגם לה אסור לחמוד את בעל רעותה. והא שדיברה התורה על "אשת רעך", הוא משום ש'דיבר הכתוב בהווה'. שו"ת משנה הלכות ה, קלב).

וכאן עולה כאמור שאלת המפרשים: איך יתכן לצוות על האינסטינקט לקנא? האם זה בשליטתנו?!

זאת שאלה עצומה לאור הדומיננטיות האדירה של מידת הקנאה. נשים לב שכל החטאים הראשונים והחמורים בהיסטוריה נבעו בדיוק מהתכונה הזו: בהתחלה, הירח השווה את עצמו לשמש ורצה להיות יותר גדול ממנו, וזה גרם לכך שהקב"ה יעניש ויקטין אותו. אחר כך הנחש השווה את עצמו לאדם וראה שלאדם יש את חווה. הנחש התמלא קנאה והלך לפתות את חווה להכשיל את אדם באכילת הפרי האסור מתוך מחשבה שחווה תישאר עבורו. ובהמשך ראה קין את קרבן הבל מתקבל, לעומת קרבנו שלא התקבל והוא קם והרג אותו. (ראו וארט נאה בהערה²).

אבן עזרא: רבים יתמהו על זאת המצווה, איך יהיה אדם שלא יחמוד דבר יפה בליבו, מה שהוא נחמד למראה עיניו? ספר החינוך מצוה תטז: איך תבוא מניעה בתורה במה שאי אפשר לאדם לעמוד בו?

בפשטות, אפשר לתרץ כך: עלינו לדקדק בלשון התורה ולשים לב למה שנאמר. התורה לא השתמשה במילה 'קנאה', אלא משהו אחר: "לחמוד". ההבדל בין קנאה לחמדה הוא שקנאה היא עצם החלום ביני ובין עצמי להשיג את הזולת, ואולם "חמדה" היא יותר מזה: פירושה עשיית מעשה כדי להשיג את מה שיש לזולת. כמו ללכת אליו הביתה ולשכנע אותו למכור לי את הבית היפה שלו או להתגרש מאשתו כהלכה ולאפשר לי להתחתן איתה כדת משה וישראל.

ולפי זה, אפשר לטעון שהתורה לא אסרה סתם לקנא במחשבה בלי צעדים מעשיים בנושא. ולכן לא נאסר סתם הרהור באישה נאה בסוף העולם או בית נאה על החוף באיטליה שאין שום דרך להשיג אותו. (אמנם הרהור באישה נאה אסור מצד הרהור עברה, ואכמ"ל).

אכן, כאן זה נכון והתורה אוסרת רק את ה"חמדה" המעשית, אולם ישנו חידוש גדול בעשרת הדברות השניות שנאמרו בפרשת ואתחנן. לפני שמשה נפרד מעם ישראל, הוא חוזר שוב על עשרת הדברות ושם מוסיף עוד מילה משמעותית:

2. הדברות השניות בפרשת ואתחנן: ולא תחמד אשת רעך ולא תתאוה בית רעך.

מחדד הרמב"ם את ההבדל בין "חמדה" ל"תאוה":

ספר המצוות לרמב"ם לא תעשה רסו: הזהירנו מהשים מחשבתנו לחמוד מה שיש לאחינו ולהתאוות בו, שזה יהיה מבוא לעשות תחבולה לקנותו. וזהו לשון האזהרה 'לא תתאוה בית רעך'.

¹ כך מפורש בדין ודברים שבין משה למלאכים לפני מתן תורה: "תורה מה כתוב בה ... לא תרצח לא תנאף לא תגנוב ... וכי קנאה יש ביניכם?!" משמע שהקנאה היא היסוד לכל חטא שבין אדם לחברו.

² בכך מבארים הדרשנים את פשר הברכה שמברכים את החתן והכלה תחת החופה: "שמח תשמח רעים האהובים כשמחך יצריך בגן עדן מקדם". אנו מאחלים להם לחוות אושר משותף כמו שחוו אדם וחווה בגן עדן. אבל מה היה כל כך מאושר לאדם וחווה בגן עדן? אלא שאדם וחווה היו הגבר והאישה היחידים בעולם ולכן לא נפלו בהשוואות לזוגות אחרים. הם לא התייסרו מכך ש'אמנם בעלי אדם טוב, אבל אחיו יותר טוב ממנו...! או 'אילו רק הייתי מתחתן עם האישה הראשונה שהוצעה לי...!'

ואין שני הלאוין האלו בענין אחד, אלא הלאו 'לא תחמוד' מזהיר **לקנות** מה שיש לזולתנו והלאו השני מזהיר **אפילו להתאוות בלבנו לבד**.

וגם אם נתעקש לטעון שעדיין מדובר בתאוה כזו שקשורה **לפעולה מעשית**, בדמיונות תיאורטיים איך **להשיג** את החפץ הנחמד, אבל התורה לא אסרה סתם קנאה באחרים שאין לה שום היתכנות להגיע לידי פועל, הנה ראוי לזכור את דברי המשנה באבות:

אבות ד, כא: הקנאה התאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם.

לפחות מדברי חסידות מצפים מאתנו להימנע כליל מעיסוק בהצלחת הזולת. (ראו ביאור העניין בהערה³). והשאלה נשאלת: **איך נמלא את חלל הערך העצמי כשרואים את הזולת ממריא?**

ב. התמיהה הופכת להיות עוד יותר מעניינת לאור ההבנה המרתקת הבאה: הוזכר קודם שששרת הדברות האחרונות מחמירות באיסור "לא תחמוד" ואוסרות אפילו "תאוה" דמיונית כשלעצמה.

כאן עולה שאלה מתבקשת: איך משה יכול לאסור דבר שלא הוזכר בדברות הראשונות? מאיפה הסמכות להוסיף מילים על הטקסט הכי חשוב בהיסטוריה היהודית שכולנו שמענו באוזננו בהר סיני? זאת שאלה מעניינת משום שזה לא השינוי היחיד בין שתי הגרסאות של עשרת הדברות. הכלי יקר בפרשתנו מונה עשרה שינויים בולטים ודרמטיים בין שתי הגרסאות, והנה כמה דוגמאות:

3. פרשת יתרו: הדיבר הרביעי: **זכור את יום השבת לקדשו ... כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ את הים ואת כל אשר בהם וינח ביום השביעי.** הדיבר השישי: **כבד את אביך ואת אמך למען יארכון ימיך.** הדיבר התשיעי: **לא תחמוד בית רעך.**

פרשת ואתחנן: **שמור את יום השבת לקדשו ... וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויוציאך ה' אלוקיך משם** ביד חזקה ובזרוע נטויה על כן צווך ה' אלוקיך לעשות את יום השבת ... כבד את אביך ואת אמך ... למען יארכון ימיך **ולמען ייטב לך** .... ולא תחמוד בית רעך **ולא תתאוה בית רעך.**

א. בפרשה הראשונה נאמר "זכור את יום השבת" ואילו בפרשה השנייה נאמר "שמור את יום השבת". ב. הפרשה הראשונה מייסדת את מצוות השבת על שביתת ה' במעשה בראשית, ואילו הפרשה השנייה מעניקה טעם חדש: זכר ליציאת מצרים. ג. שכר מצוות כיבוד אב ואם בפרשה ראשונה הוא "למען יארכון ימיך" ואילו פרשה שנייה מוסיפה "ולמען ייטב לך". ד. בראשונה כתוב "לא תחמוד בית רעך" ואילו בשנית נאמר עוד "לא תתאוה בית רעך".

הכלי יקר כותב ביאור מופלא שמיישב את כל הסתירות בבת אחת: הדברות הראשונות הן מסרים **אוניברסליים**. אלו צווים מעוררי השראה שנועדו לכלל האנושות ולכן הקב"ה הציג דרישות **מופחתות** כדי שיוכלו להתקבל על דעת האומות. הדברות השניות, לעומתן, אלו מסרים **פרטיקולריים** (ייחודיים, פרטניים) שנועדו לעם ישראל ולכן רמת הדרישות גבוהה יותר.

זה לא שמשה המציא חלילה מדעתו, אלא הקב"ה העניק שתי גרסאות לעשרת הדברות. ידוע שלפני מתן תורה סיבב הקב"ה על כל אומה ולשון והציע להן את עשרת הדברות. ה' רצה שגם העמים יקבלו את עיקרי התורה וינהגו על פיהם. אולם האומות קראו מה כתוב ודחו את ההצעה. אבל הקב"ה לא חזר מתוכניתו הראשונה ועדיין העניק עשר דברות אוניברסליות מתוך מחשבה שהאומות ילמדו מבני ישראל וילכו אחרי דרכיהם הטובות. ואולם אחרי שחלפו ארבעים שנה במדבר והתברר כי האומות

³ מהי חומרת **מחשבת התאוה כשלעצמה**? הרי האדם מתרץ לעצמו 'אני בסך הכול מדמיין דמיונות להנאתי ולא מתכנן שום מעשה לידי פועל'?

הרמב"ם עונה כאמור שכל מחשבה הופכת להיות מעשה. כל דבר שאתה מדמיין עליו היום, מחר ישתלט עליך ויגרום לעשות שטויות. ואולם לפי הגישה החסידית, הרעיון יותר עמוק: הבעש"ט אמר: "במקום שמחשבתו של אדם שם הוא נמצא" ועוד אחרו חז"ל: "הרהורי עברה קשים מעבירה". שכן האדם **חי במחשבה**, היא הלבוש הכי קרוב לנפש והדברים נחווים בה בעוצמה. ולכן כשהאדם חושב על משהו, הוא **כאילו עושה אותו בפועל**. כשהוא חומד את נכסי חברו הוא כביכול מתעצם עימם, וד"ל. ולכן אין צריך להגיע לכך שהמחשבה עלולה להגיע למעשה כדברי הרמב"ם, אלא **עצם המחשבה היא גרועה אפילו מהמעשה**.

אינם מתכוונות להתנדב לשנות את ההרגלים שלהן, העניק משה בשם ה' עשר דברות **נעלות יותר**, עם **דרישות גבוהות יותר** כפי שנתבע מהעם הנבחר המייצגים את השכינה בעולם.

קעת נבין את ההבדלים בין הדברות: א. מצוות השבת בפרשת יתרו מוצגת כ"זכר למעשה בראשית", שכן שביתה ה' במעשה בראשית היא עובדה אוניברסלית שנוגעת גם לגוי. אולם הדברות השניות מדגישות את מצוות השבת "כזכר ליציאת מצרים", שזה מסר ייחודי לעם ישראל שיצא ממצרים⁴. ב. דברות ראשונות נאמר "זכור", שהוא רק **חווית השבת** כמו קידוש ותפילה, אבל לא הימנעות ושביתה ממלאכה. שכן מגוי לא מצופה לשבות ממלאכה בשבת ו"גוי ששבת חייב מיתה". אולם בדברות שניות נאמר יותר מזה: "שמור", שהוא דרישה ייחודית לישראל על שביתה מוחלטת ממלאכה. ג. הביטוי "למען יאריכן ימיך" מדבר בפשטות על אריכות ימים כפשוטה בעולם הזה, אמנם בפרשת ואתחנן נאמר עוד "ולמען ייטב לך" וידועה דרשת רבי יעקב: "בעולם שכולו טוב ובעולם שכולו ארוך". היינו אריכות ימים בעולם הבא וזאת הבטחה השייכת רק לישראל.

כלי יקר כ,ח: יצאו מפרשי התורה ללקוט טעמים מפוזרים ולא מצאו דרך אחת אשר תספיק לכל הספיקות הנזכרים והלא קרוב לשמוע הצעה אחת קצרה לקוחה מדברי חז"ל 'שחזר הקב"ה על כל האומות לקבל התורה ולא רצו לקבלה'... ועל כן נמצאו כל השינויים הללו בין דברות ראשונות לאחרונות, כי הדברות הראשונות נאמרו בלשון אשר השמיע ה' לכל האומות... ואילו היו האומות רוצים היו מקבלים גם המה עליהם ועל זרעם כל הדברים אשר צווה ה' לישראל.

קעת נחזור לענייננו – איסור "לא תתאוה": בדברות ראשונות שהן אוניברסליות, מצווה התורה רק "לא תחמוד" – במעשה, שכן מאינו יהודי לא דורשים טהרה במחשבה. ואילו בדברות אחרונות שהן ייחודיות לעם ישראל, מעלה משה את הדרישה ומצווה אפילו **שלא להתאוות בדמיון המחשבה**.

וכל זה מעצים את השאלה: מאיפה רוכש אדם כוחות לשלוט בקנאתו? ומהיכן ישאב ערך עצמי חילופי כשרואה את הזולת מגשים את כל מה שהוא חלם לעשות ולא הצליח?

ג. אנו רוצים להציג לקמן את שיטת **שלוש השלבים לניהול תכונת הקנאה**: 1. השוואה לא, השראה כן. 2. תזכור שאין לך מה שיש לזולת, אבל גם לזולת אין מה שיש לך. 3. חוק המחשבה השנייה.

1. בואו נפתח עם הפתעה: האמת היא שהתורה לא אוסרת כל סוג של קנאה. יש מידת השוואה לאחרים שהיא אפילו **ראויה ומומלצת**. בואו ניזכר בפרשת ויצא: לאה ילדה ארבעה ילדים ורחל – האישה האהובה – לא ילדה אפילו ילד אחד. התגובה של רחל אמנו הייתה כזו:

4. בראשית ל: ותרא רחל כי לא ילדה ליעקב ותקנא רחל באחתה ותאמר אל יעקב הבה לי בנים.

הנה כי כן: רחל ראתה את אחותה עוקפת אותה ומשיגה את כל מה שהיא חלמה, והיא קינאה בה. ולא נראה שרחל חטאה בכך. יתירה מכך: נחיצות הקנאה נקבעת להלכה למעשה: חז"ל קובעים כי מותר להעמיד שני בתי ספר זה מול זה ואין לחשוש להשגת גבול, שכן, אדרבה, **קנאת סופרים תרבה חכמה!** הקנאה היא תכונה מבורכת שגורמת לאנשים לצאת מאזור הנוחות שלהם, לפרוץ גבולות ולעשות הרבה יותר ממה שבא להם בקלות.

בבא בתרא, כא, ב: מלמד תינוקות שמלמד טוב ובא לגור לידו מלמד תינוקות שמלמד טוב ממנו, לא מסלקים את הטוב יותר... [כי] קנאת סופרים תרבה חכמה.

איך מיישבים את הסתירה? האם קנאה מוציאה את האדם מהעולם או מרבה חכמה?

⁴ להעיר כי גם בדברות ראשונות נאמר "אנכי ה' אשר הוצאתיך מארץ מצרים?" עונה הכלי יקר כי אין זה יסוד החיוב לעשרת הדברות אלא עובדה נוספת המחייבת במיוחד את ישראל, אבל גם גוי שלא יצא ממצרים יכול ללמוד מישראל. [בנוסף, יש להאיר האם "אנכי" הוא חלק מעשרת הדברות או רק **הקדמה להן**, משום שלא שייך לצוות על האמונה, ואכמ"ל].

התשובה ברורה: קודם כל תלוי באיזה תחומים. בגשמיות אין סיבה לקנא בזולת, אבל ברוחניות צריכים לשאוף ליותר. ויתירה מזו: תלוי באיזו קנאה מדובר. יש קנאה בריאה ויש קנאה הרסנית.

אסור לרצות את מה שיש לאחרים, אבל צריך לשאוב מהם השראה איך להתקדם במשימה האישית ששייכת לך. אדם חכם אינו מכחיש את הקנאה, אלא מודה בה ומאפשר לה לבעור בתוכו. הוא אינו נאבק באדם שהוא מקנא בו, אלא להיפך: לומד ממנו, הוא חוקר את השיטות שלו, הצעדים שעשה כדי לנצח ושואב ממנו השראה. מקנא בריא הופך את האיש שהוא מקנא בו לסמל והערצה. הוא מבין שהקב"ה שלח אותו כקטליזטור לגרום לו עצמו לעשות דברים בלתי רגילים. הוא יודע את התובנה המהממת: כל זמן שהאיש שאתה מקנא בו קיים – יש לך מנוע צמיחה לכבוש יעדים חדשים, אבל ברגע שאותו איש ייכשל – אתה תהיה הבא בתור אחריו, כי לך עצמך לא יהיה יעד חדש לכבוש. כבר אמר מי שאמר כי הדבר הגרוע ביותר שיכול לקרות לעסק הוא להיות ראשון! ולאבד את המתחרים.

והאמת היא שהדברים מפורשים ברש"י לגבי רחל: "ותקנא רחל באחותה – קנאה במעשיה הטובים, אמרה, אילולי שצדקה ממני לא זכתה לבנים". רחל לא שנאה את לאה, להיפך, הפכה אותה למושא הערצה, היא התבוננה במעשיה וראתה בה זרז כדי להצמיח את עצמה להישגים.

סיפור: בבית האדמו"ר הרביעי לבית חב"ד, האדמו"ר המהר"ש, גדלו שני ילדים שבלטו מקטנותם בגודל הכישרונות שלהם. זלמן אהרון (הרז"א) ושולם בער (האדמו"ר הרש"ב). זלמן אהרון היה מבוגר בשנתיים מאחיו הצעיר, ואולם הצעיר היה בעל מבנה גוף גבוה יותר. זלמן אהרון התקשה לסבול את המובילות של אחיו ופעם חפר בור באדמה, ביקש מאחיו להיכנס פנימה ואמר: "הנה אני גבוה ממך".

אימם, הרבנית הדגולה, רבקה, קראה לבנה ואמרה: "זלמן, לא זו הדרך, אם הנך רוצה להתנשא מעל אחיך – קח אבן ותטפס עליה. תגביה את עצמך ואל תוריד את אחיך..."

הנה מכתב מופלא מהרבי מליובאוויטש **אגרות קודש יח עמוד קנו: במענה למכתבו... בו כותב אשר סובל הוא מהעניין דקנאת סופרים, אשר מקנא חבריו המתמידים בלימוד יותר ממנו... הנה לפלא הדבר סגנון כתבו, שהרי אדרבה אמרו חז"ל קנאת סופרים תרבה חכמה שלכן פשוט שעליו להרבות מדה האמורה [מידת הקנאה!] על מנת להרבות בהתמדה ושקידה ועל-ידי זה תתרבה גם כן הצלחתו בלימודים, וכבר ידוע מעלת מדה האמורה מיוסד על הכתוב 'ותקנא רחל באחותה'.**

2. שלב שני: עד כאן דובר על מה שאפשר ללמוד מהאחר, אבל מה עושים עם הקנאה המייסרת, הכואבת, על מה שיש לזולת ואני לא אוכל להשיג לעולם?

כאן עלינו להיכנס אל עומק התפיסה האמונית אודות יסוד הערך העצמי. הבסיס לכל נמצא כאן בחדר, מול העיניים. אין צורך ללכת רחוק כדי למצוא ביטחון עצמי אלא מספיק להביט מסביב. זאת עובדה מדהימה: אין בחדר שני אנשים זהים. ולא רק כאן אלא בכל העיר ובכל המדינה ובכל העולם. על פני הגלובוס כולו, מתוך שישה מיליארד איש, לא נמצא שני אנשים שנראים אותו הדבר.

זה בלתי מתקבל על הדעת. הורים יולדים עשרה ילדים ואולם כל אחד הוא עולם בפני עצמו. כל הילדים נוצרו מאותו רצף גנטי ועדיין אין בעולם כולו שני אנשים עם אותה טביעת אצבע. כאשר ילד נולד, השאלה הראשונה ששואלים היא למי הוא דומה? ברור לנו כי הוא אמור להיות דומה להורים שילדו אותו, אבל המציאות היא שעוד לא נברא הילד שהיה דומה לגמרי למישהו.

למה? מדוע הקב"ה 'מתאמץ' כל כך לתת לכל אדם אופי ייחודי משלו? התשובה החסידית מדהימה: הקב"ה אומר לכל אדם בעולם, אין עוד אחד כמוך. אין עוד אחד שנועד לעשות את מה שאתה מסוגל. **אף אחד אחר לא יוכל להטביע את החותמת הייחודית שלך** ולהשפיע את ההשפעה העצמית שאתה אמור להעניק לעולם. האופי והיופי הם ארגז כלים לצורך השליחות שלך בעולם וכל אחד מצטייד בארגז הציוד שנועד למשימה שממתינה לו.

בדיוק כמו שאדם וחווה נבראו יחידים בעולם, כך כל אדם שנברא הוא אדם הראשון וחווה הראשונה. הוא יכול לגשת למראה ולהביט בעצמו ולראות בעיניים שאין אף אחד אחר בעולם כמותו.

זהו ההסבר העמוק לאיסור "לא תחמוד": אין לחמוד את מה שיש לזולת, כי **ברך יש משהו עצמי, מקורי, ייחודי שאין בו**. הוא אמנם מצליח במה שהוא עושה, אבל אתה נועדת לעשות משהו אחר.

אמנם אין לך את מה שיש לו, אבל גם **לו אין מה שיש לך**. ולכן החמדה לחיי הזולת, היא מרידה בשליחות שלך. נאמר זאת כך: **אם אתה חומד את השליחות שלו, מי יעשה את השליחות שלך?**

כמובן, אפשר לבזבז את החיים על מחשבות למה הוא זכה בשליחות חשובה ואני בשליחות פחות בולטת? אבל אלו תהיות שלא יובילו לשום מקום. נזכור שאדם בריא בנפשו הוא מי שחושב על נושאים שהוא יכול לפתור אותם ולא מבזבז זמנו על תהיות שאין לו פתרון עבורם. ולכן במקום לשאול **למה** - מוטב לשאול **מה?** מה השליחות שלי ואיך אעשה אותך הכי טוב שאפשר?⁵

הרבי מליובאוויטש שיחות קודש תשמ"א ג/752: הקב"ה ברא את העולם באופן כזה שלכל אדם יש מראה ייחודי משלו, עד שלא יתכן ששני נבראים בעולם יהיו זהים לגמרי, אלא לכל היותר יהיה ביניהם דמיון כללי. הסיבה לכך היא שלכל נברא יש **תפקיד אישי שאינו נמצא אצל נברא אחר** והתפקיד הזה חיוני לצורך הגשמת תכלית הבריאה.

הנה שני מקורות תורניים שמופיעה בהם התפיסה הזו: א. כאשר פרצה המחלוקת האדירה בין קרח ועדתו, משה פנה וניסה לפייס אותם בדברים. לאחר שמאמצי הפיוס כשלו ודתן ואבירם ענו בחוצפה שאינם מכירים בסמכות שלו, משה הציע את מבחן המחנות. "בוקר ויודע ה' את אשר לו". בואו נמתין לבוקר ואז נתכנס במשכן ה', נעלה קטורת ונראה היכן תרד האש מלמעלה.

כאן עולה שאלה פשוטה שאמורה להציק לכל אדם: מדוע דוחה משה את המבחן לבוקר? למה לא מכנס אותם מיד ומרגיע את השטח? הרי עוד לילה של מחלוקת עשוי להבעיר את מחנה ישראל?

הרבי עונה תשובה נפלאה: ה"בוקר" הוא עצמו התשובה לטענת קורח. משה אומר לו כך: 'תשמע קורח, בן דודי האהוב והיקר, אתה רוצה להיות אהרן הכהן, אבל גם הבוקר רוצה להיות לילה. תתאר לעצמך שהבוקר יחשוב לעצמו איזה כיף להיות לילה, אנשים מסיימים את היום וחוזרים הביתה לבלות עם המשפחה, גם אני רוצה להיות לילה. ואז הלילה יחשוב לעצמו, איזה כיף להיות בוקר, קמים בו ערניים, נלהבים ואילו אצלי כולם עייפים ומותשים... התשובה לשתי הטענות היא אותה תשובה: הבוקר הוא ייחודי במעלות שלו והלילה במעלות שלו ואנו **צריכים גם בוקר וגם ערב**. וכך אנו צריכים **גם קורח וגם אהרן**, קורח שיהיה עשיר כקורח, ואהרן שיהיה הכהן הגדול.

במדבר טז,ה: וידבר אל קרח ואל כל עדתו לאמור: **בוקר** ויודע השם את אשר לו ואת הקדוש והקריב אליו - **ליקוטי שיחות יח/204:** כשם שישנם גבולות בזמנים של בוקר וערב, וכאשר כל אחד מהם עושה תפקידו שנקבע לו נעשה משניהם יחד "יום אחד" - כך בנוגע לתפקיד של כל נברא, תכלית ושלמות הבריאה היא בכך שכל נברא עושה את התפקיד שנועד לו לפי ההגדה וההגבלה שלו.

ראיה נוספת: הארכנו בעבר בביאור הלכה תמוהה (שיעור במדבר עט): לעולם לא דוחים נפש מפני נפש. אם הייתה נניח רעידת אדמה ומאה איש כלואים בקומה התחתונה, וכדי להגיע אליהם נדרש לסלק עם טרקטור את הקומה העליונה שבה כלואים שני אנשים - ההלכה היא שלא דוחים נפש מפני נפש. לא הורגים שני אנשים ואף אם בגלל זה ימותו מאה ח"ו.

⁵ **משל טוב:** נער התלונן לפני מורה כי הוא קטן בתוך עולם גדול, אחד מבין שבעה מיליארד. הוא לא איינשטיין ולא מוצארט, הציונים שלו הם ממוצעים ולעולם לא יהפוך להיות משהו שמשנה עולמות. מהי מטרת חייו? המורה סיפר לו: אחד המוזיקאים הגדולים במאה ה-20 היה המנצח האיטלקי, ארתורו טוסקניני. הוא נודע לתהילה בעוצמה שלו, בתביעתו לשלמות, באוזן המוזיקלית שקלטה כל פרט ובזיכרון הצילומי שהעניק לו שליטה ברפרטואר עצום של יצירות. בשנותיו האחרונות כתבו עליו ביוגרפיה והכותב נכנס מעת לעת לראיין אותו. פעם התקשר הכתב ושאל אם יוכל להיכנס למחרת לשוחח איתו? טוסקניני סירב משום שיש לו משהו חשוב לעשות. הוא סיפר כי בחוץ לארץ מתקיים קונצרט מכובד והוא כתב את העיבוד ליצירות שם, וכיון שלא יוכל להשתתף אישית בקונצרט, הוא רוצה להקשיב לו דרך הרדיו. הביוגרף אמר שזה יהיה כבוד בשבילו לעקוב איך טוסקניני מקשיב ליצירה שהוא עיבד ומישהו אחר מוביל אותה.

לאחר השידור שאל הסופר איך היה? טוסקניני אמר: "יפה, אבל לא מושלם, כי התזמורת הייתה אמורה לכלול 120 נגנים כולל 15 כנרים, אבל היו רק 14 כנרים". הביוגרף היה בטוח שהוא מתלוצץ. איך ביכולתו לדעת ממרחק אלפי מיל כמה כנרים הופיעו? הוא בדק והתברר שהמנצח התברך ברוח הקודש: אחד הכנרים נעדר. הביוגרף ההמום ביקש לדעת איך טוסקניני זיהה שאחד מתוך 120 נגנים נעדר? "זה ההבדל בין לבני, אמר טוסקניני, אתה חלק מהקהל והכל נראה לך אותו הדבר, אבל אני המנצח, אני כתבתי את העיבוד עבור היצירה ואני יודע איזה צליל אמור להפיק כל אחד מהכנרים, וכאשר צליל אחד היה חסר, הבנתי שאחד הנגנים נעדר..."

ההסבר הפנימי הוא (רשימות הרבי מליובאוויטש ב): הערך של כל אדם הוא עצמי וייחודי ולכן לא שייך לקבוע שערך מאה אנשים עולה על ערך אדם אחד. יש דברים שאינם באים במניין ואין סוף הוא אינו יותר גדול מאין סוף אחר. בדיוק כמו שאבא לא יפגע בילד אחד (ל"ע) בשביל להציל חמישה ילדים, שכן הערך של כל אחד אינו נמדד במידה ומשקל, כך כל אדם בעולם נושא ערך עצמי.

ג. השלב השלישי: ועדיין אין כל זה מספיק, משום שאלו הם רעיונות תיאורטיים, אבל הקנאה היא צורבת וכואבת, ואיך דוחים אותה ברגע של אמת?

כאן עלינו לזכור את חוק המחשבה השנייה: רבינו הזקן כותב בתניא כי אדם אינו שולט במחשבה הראשונה שעולה מהלב לראש, אבל הוא כן שולט במחשבה השנייה. יש לו בחירה מלאה להחליט האם להמשיך להרהר באותה תשוקה שעלתה בלב או לעצור אותה מיד. כמובן, אי אפשר להפסיק לחשוב, אבל אפשר להחליף מחשבה במחשבה. לעצור את המחשבה ההרסנית ובצורה החלטית ויזומה, להעלות במקומה מחשבה אחרת, חיובית ושמחה.

הציווי "לא תחמוד" אינו מדבר אל הלב!, הלב ימשיך וישלח איתותים של קנאה אל המוח. אולם הציווי פונה אל הראש: החלק התבוני אמור לעשות סטופ למחשבה השלילית ולהחליפה במחשבה חיובית

למה הדבר דומה? זה כמו אדם שגולש באינטרנט וקופצות מול העיניים פרסומות מסחריות שונות. הוא אינו יכול לבלום את התפרצות הפרסום, אבל הוא כן יכול להחליט להקליק על האיקס ולסגור אותו. וזאת בדיוק דרישת "לא תחמוד": להיות הגיוניים ולהבין שהקנאה תמשיך לפרוץ אל התודעה, ואולם הדרישה מאדם הגיוני היא לשלוט בתודעה שלו ולהחליפה במחשבה חיובית.

נסכם: הדרך אל האושר ושמחת החיים עוברת דרך: א. לימוד והשראה מהאנשים המצליחים. ב. פיתוח מודעות לשליחות האישית. ג. הסחת דעת מהמחשבות השליליות.

תניא פרק יב: כי המוח שליט על הלב בתולדתו וטבע יצירתו, שכן נוצר האדם בתולדתו, שכל אדם יכול ברצונו שבמוחו להתאפק ולמשול ברוח תאוותו שבלבו שלא למלאת משאלות לבו במעשה דבור ומחשבה, ולהסיח דעתו לגמרי מתאוות לבו אל ההפך לגמרי ובפרט אל צד הקדושה.

**כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי הרבי ברחבי תבל**

**ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי
ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי
להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב**

**ולעילוי נשמת האישה החשובה השלוחה
מרת אסתר ע"ה סוחר
בת רבי יעקב וחסיבה ע"ה**